

Dr. Williams

Dr. Williams

Dr. Williams

Ex Libris Nicolai

1776

197
37

ZBIOR GRAWAMINOW
Xięciu
BAZYLEMU WORONIECKIEMU
W SPRAWIE ONEGOZ
Z SIOSTRAMI ZACHODZACEY

P R Z E Z
REGULĘ UCHWAŁY OSTATNIEJ SEYMOWEY Y SAM
DEKRET Z MOCY ONEYZE NASTĄPIONY
POCZYNIONYCH.

NIEGDY Wiel: Franciszek Xiąże Korybuth Woroniecki W. Joannę niegdy J. WW. Jana Wyrożembskiego, y Teodory z Karczewskich Corkę, za Małżonkę pojąwszy, z nią czworo dzieci, to jest: Teodorę dwu mężną, naprzód W. Ignacego Ciecierskiego Stolnika Drohickiego, teraz zaś Jaśnie Wielmożnego Franciszka Podolskiego Kasztellana Ciechanowskiego Małżonkę, Dorotę Świętego Benedikta Zakonnice, y Angelę Wielm: Jozefa Wodzińskiego Podkomorzego Ziemi Liwskiej Małżonkę oraz Bazylego Syna spłodził.

Roku 1749. Teodorę najstarszą Corkę za Mąż wydając, postanawia dla niej przez Intercyzę Posagu Zł. 100000. to jest gotowizną 80000. a 20000. w wyprawie, który posag wraz z wyprawą całkowicie, iako kwity świadczą wydany y opłacony został.

Zas Roku 1768. Rodzice chcąc widzieć Syna postanowionego a najmniejszey partycypacyi substancyi niemającego, ani na reszcie expensy na edukacyą łożenia, przyczyną będącego, bo ułomnością niemowcy dotkniętego, żenią onego z Wielm: Heleną Grothuzówną y onemuż Dobrą Sarbią y Wysokie Polefie w Wdztwie Gnieźnień: leżące: (które od Kredytorów J. W. Wyrożembskiego posiadane były:) okupiwszy, pomienionemu W. Xciu Bazylemu Synowi swemu rezygnują; Nad to Intromisyi wziąć y w swoją półsefsyą odebrać pozwalają.

Równym sposobem wydają drugą Corkę Angelę za Wielm: Wodzińskiego po niej posag taki, iaki był dla Siostry wyznaczony, y oddany determinują, y in vim onegoż Zł. 30000. zaliczają.

Tandem Roku 1773. in Decembri W. Franciszek Xiąże Korybuth Woroniecki czyni Testament przez który stosując się do Prawa Syna Bazylego za Dziedzica Dobr stojących postanawia, y aby przez corki, a siostry iego iako wyposażone, klócony nie był ostrzega.

Wszelako, iak tylko śmierć Oyca załkoczyła natychmiast J. W. Ciecierska ad praesens Podolska Kasztellanowa bierze do Dobr Sarbia y Polefie Intromisyą Xcia Bazylego Brata wypędza, y onego od użycia Dobr oddala.

Nadto otrzymuie Uchwałę Seymową Kommissyą do rozśadzenia Sprawy działowey wyznaczającą, a do tey uchwały sposobi regułę Prawom Kraiowym w nieustannej dotąd exekucyi będącym przeciwną, albowiem wszelkie Prawa Corki na skupie bydź to iest pośagiem kontentować się przepisuią, wñamienioney zaś regule aby równą część w Dobrah stojących z substancyi macierzystey siostry brały determinowano.

Zatym na terminie (w prędkim barzo czacie) Kommissyi, sprowadza Kommissarzow a Ci przy zafundowaniu Jurisdycyi obawiając się iżby Xiążę Bazyli ze strony swoiey Kommissarzy nie sprowadził, stanowią rezolucyą mocą ktorey Kommissarzow, y równych sobie Śędziow, choćby też nadziechali, że iednak przy fundowaniu Jurisdycyi niebyli, za niemogących należeć do Sądu swego, nad prawo, y zwyczaj oddalono.

Nazajutrz nadziechali wprowadzić niektorzy ze strony Xcia Bazylego uproszeni Kommissarze, ale oddalonemi będąc, mieysca w Sądzie nie znaleźli, owszem roziechać się przymuszani byli.

Obowiązano przeto stronę Xięcia Bazylego do Komportacyi in farragine w kilku skrzyniach będących, y nie przeyrzanych zupełnie, ani zaregistrowanych Dokumentow, a po ulatwioney tey, Sąd pomieniony do rozdzielenia substancyi Oyczystey od Macierzystey przystępuiąc, Tranzakcyę Rezygnacyine Dobr Sarbia z przyczyny że bez datku y wziętku nastąpić miały uchylit, y Dobra nadmienione za należące do Substancyi Macierzystey przyznał.

Wchodząc zaś w poznanie substancyi Oyczystey lubo z kwitow złożonych okazane było iż niegdy Xże Franciszek oczyszczając substancyą Zoniną Złt. 142409. opłacił, tę iednak Summę fzczeólnie w połowie polegając na Intercyzie, przez którą kwity z długow z płacić miących na oboie Małżonkow nabywać przyobiecał przyznano, a drugą połowę za niemodż bydź z substancyi macierzystey poszukaną uznano.

Nadto w kategorii-wyprawow od komportacyi onych ktore Złt. 40000 czyniły y do substancyi Oyczystey, iako z nowych efektow złożonych należały, obydwie Siostry uwolniono, Xięciu zaś Bazylem iakoby in coæquationem rowney schedy rzeczy ruchome zaledwie kilka tysięcy wartuiące przyznano.

Item Siostry, a mianowicie J. W. Podolską iefzcze R. 1749. elokowaną od komportowania prowizyi od summy 80000 gotowizną wziętey, kapitał przenoszącey, uwolniono, zaś Xciu Bazylemu summę 12500. fl. z Dobr Sarbia od czasu rezygnacyi do Aktu Dekretu przypisać mogącą a przez Rodzicow wybra-

199
 ną, iako też prowentem półrocznym z Dobr śmiercią Oycą pozostałych nic prawie nieczyniącym, bo krescencye w Dobrach y czynsze u ludzi pozostały się, kontentować się przepisano. Item za pretenfye gruntowe z reparacyi Dobr, wystawienia Pałacu, Dworu, Karczem Młynow, wprowadzenia Inwentarzow, y zasiewow, wynikłe 100000. przenoszące, z krzywdą substancyi Oyczystey, a widocznym zyskiem macierzystey, iedynie zł. 8000 przyznano.

A tak ustanowiwszy masę substancyi Oyczystey, Xiążęciu Bazylemu w summie 94188 przypadley zł. 40860. in activis incertis, nie bez krzywdy onegoż przyśadzono, a siostróm satisfakcyą w części czwartey, przez potrącenie teyże części ogólnie zł. 31396. wynoszącey z summ in vim pośagu wziętych obmyślono.

A co do macierzystey nayprzod Taxę Dobr stojących arbytralnie bo iednych nad prowent drugie niżey prowentu uczynionę, potym zwyczaj przy działach, przez układanie od starszego schedow, a wybieranie onych przez młodszego, zachowywany opuszczono, albowiem sam Sąd taxę dobr, iako wyżey, sporządziwszy, onę na trzy części podzielił, lecz podzielił z wielkim Xięcia pokrzywdzeniem, gdyż Dobra Hufzlewo 9000 zł. ledwie czyniące, do summy 250000. podwyższył, y takowąż mądrość na schedę Xięciu aplikował, inne zaś Dobra wywyższenia szacunku nie mające, ale raczey więcey nad taxę wartuiące siostróm przyznał.

A co do Dobr Sarbia z przyległościami pod powyższe schedy nie podpadających, tych szacunek także arbytralnie, bo ani kondescensya w tych Dobrach była, ani produkcy Inwentarzy zachodziła, do zł. 100000. ułożywszy namienionych Dobr Dziedziństwo J. W. Podolskiey przyśadzono, a brata na skupie bydz, nawet nad samo Sancitum uznano.

Z tey zatym Justyfikacyi in facto uczynioney następujące wypływałą okoliczności.

A nayprzod sancitum Kommissyą in ordine podziału Dobr wyznaczające zdaie się, iż na zawadzie Prawom publicznym nie iest, gdyż reguła do niego unilateralnie bez weyścia w dowody y odwody stron podana, owszem samy J. W. teraz Podolskiey staraniem, w tych skutkach, iako wyżey okazało się, otrzymana była y została.

Powtore sancitum nawet to, iako Praw Statutowych, y wielorakich Konstytucyi w materyi wyposażenia siostr uchwalonych nie kassuie, tak bydz Prawem przeciwko Prawu niepoprawionemu, owszem uroczyście w każdej Magistraturze zachowywanemu nie może.

Albowiem Statut Kazimierza w R. 1347. vol. imo Fol. 45. tak wyraża: *Ze Corki za życia Rodziców ieżeli wyposażone nie są, tedy po śmierci onych fiat à fratribus Bonorum derelictorum estimatio & pars contingens pecunia persolvatur.*

Daley tenże Statut dysponuje, że Siostry czy Braci rodzonych mają albo nie? wszelako dziedziczyć substancji po Rodzicach pozostałych nie mogą, ale skupie przez Imienniki, chociaż dalsze zostały, który Statut jako zamieszanie przez okupno między familiami czynić y Prawu natury ubliżać zdawał się, tak za Władysława Jagiełły R. 1420. poprawiony, to jest siostry w przypadku niemienia Braci lub Brata rodzonego, do Dziedzictwa Dobr śmiercią Rodziców pozostałych przypuszczane zostały.

Nadto Konfytucya R. 1588. vol. 2do Fol 1212 wyraźnie mieć chce, iż Córka niemając od Ojca posagu wyznaczonego, przez Braci lub Brata, z przybraniem bliższych krewnych, naydaley w rok po śmierci Rodziców być wyposażoną powinna.

Na ostatek przez Konfytucyą tegoż R. 1588. Stany Rzpltey, chcąc, aby pod żadnym pretextem Dobra od familii nie odpadały, postanowiły, że Dobra w posagu zawiedzione, ~~czyli re-~~
~~pifaney~~ nawet przez czas naydłuższy w posesysyi Siostr, lub Siostry będące, na skupie być, tak iak Dobra in reemptionem ~~zawiedzone~~, powinny.

Te zatym Prawa upewniali Xiecia Bazylego, gdy w namienionej ustawie skasowanemi nie są, że nie tylko mówić za powagą onych można, ale przy skutkach z tych Praw wynikłych, to jest skupienia Siostr spodziewać się onemuż należy.

Tym bardziey gdy Siostry Xiecia Bazylego, przez Kontrakty Przedślubne, które iako y wszystkie między stronami umowy, iako z wspólnej składały się woli, tak za wspólnym od nich odstąpieniem, iędyne upadać, y niszczyć mogą, nie wydział substancji, ale z niej wyposażenie otrzymane mając, in sequelam tych Kontraktów summy brały, z nich, kwitowały, rekompensy od Mężów zyskiwały, y takowych Kontraktów nie zakarżywszy, owszem oneż przez zupełną akceptacyą nienaruszone uczyniwszy, teraz śmiercią Rodziców od nich odstępować, y całej natury rzeczy przemieniać nie mogą.

Daley posito eo, non tamen concessio, że te rozrządzenie rownego w Dobroch podziału nie jest szkodliwe, wszelako Decyzya Kommissarzy, o ktorej wyżej namieniło się, bezprawna.

I tak co się tycze nayprzod oddalenia współ-kolegów od Sądu, ten postępek repugnat Prawu, które nawet Sądom y Urzędowi z Dekretów Trybunałskich lub innych wyznaczonym na terminie przypadłym unikając kapcyi nie do sądzenia sprawy prosto przystępować, ale ob spem adventus kolegów ad craftinum odwoływać przepisało; Kommissya zaś ta wcale inaczej uczyniła, bo przed zapisaniem komparycyi w czasie tym, w którym ięszcze składu zupełnego Sądu, to jest Aktora y Pozwanego nie było, swoją Deklaracyą przez oddalenie współ-kolegów od Sądu, a kolegów tych, których wyznaczenie, ani od osób zafiadających, ani od osób w sprawie będących, ale od

(5)

ale od Stanow Rzpltey zawisło, ex effectu dla Xięcia szkoldliwą wydała, y ztąd przyczyną do uczynienia w samey sprawie Xięciu Bazylemu growaminow była.

Jakoż tenże Sąd rezolwując Tranzakcyę na dobra Sarbia przez Rodziców favore Syna zeznane takoweż Tranzakcyę, ztąd, że ex nullo dato & accepto zachodzić miały, uchylił, dobra do masy przyłączył, y oneż narefzcie J. W. Podolskiey Prawem Dziedzicznym przyłądził.

Gravavit Xiążęcia naprzód ten Sąd w tym, że Tranzakcyę takie, ktore do przepisu Prawa Statutowego sporządzone były, i które na mocy tegoż Statutu, żadnym sposobem być naruszone nie mogły, uchylił.

Uchylił zaś z permowencyi, iakoby nieopłacenia namienionych dóbr, a w poznanie tego czyli opłacone były lub nie niewszedł;

Lecz gdyby też y wszedł, y deductum było, że Rodzice nie za tę majątność od Syna nie wzięli, tedy nie idzie zatym, iż tranzakcyę złę, y uchyleniu podlegają, albowiem Rodzice z Prawa wszelkiego nie koniecznie do przymnożenia, lub utrzymania wziętej substancyi, są obligowani, ale w ich absolutney mocy, y władzy zostały, substancyi powiększenie, lub oneyże bez przeskody czyieykolwiek stracenie.

Tym bardziey, gdy godziło się Rodzicom substancyą z długow oczyścić, przez uczynione reperacye, w Prowencie powiększyć, y to od strony dysponowanó nie iest. Za coż więc dysputować to, co nietylko na rzecz synów, ale nawet obcey osoby zeznać onym się godziło, a gdy się godziło dla obcego, czemuż nie dla syna, a syna tego, któremu dobrze czynić Prawo nie broni, a sprawiedliwość każe.

Prawo nie broni, bo supra & infra statum nie zostały.

Sprawiedliwość kazała, bo Xiąże Bazyli, po mimo tego, że Rodziców do kosztu na edukacyą nie wyciągał, żadney partycypacyi z substancyi nie miał, przeciwnie siostry z niemalą expensą edukowane były, posagi pobrały, y z nich użytkowały; dla czego Rodzice dzieci w prawie natury równając, a tym samym sprawiedliwość dopełniając, Dobra Sarbia Synowi swemu odrezygnowali, tę rezygnacyi nie zakarżyli, owszem całość oney śmiercią potwierdzili. Zatym ruynowaną być nie mogła.

Nie mogła y ztąd, bo Dobra quaestionis, nigdy do Siostr nie należały; nie należały w czasie czynienia Tranzakcyi, bo viventibus parentibus podług Prawa 1346. liberi non hæreditant.

Nie należały po śmierci, bo za życia obojga rodziców rezygnowane były, od własności ich odeszły, a Państwem Xiążęcia Bazylego stały się, po którym iako żyjącym Siostry do Sukcesyi nie na-

B

915109

III

leżą, perconsequens Prawa w osobie onego *Flomania* Tranzakcyi nie mają. Sąd iednak one uchylił.

Zastanowić się także y nad tym należy, kto tranzakcyę y czyie łamie? Dzieci łamią tranzakcyę Rodziców; a Rodziców tych, od których substancyi recessu nie uczyniły; owszem względem których do partycypacyi Substancyi przychodząc w naturalney y konieczney utrzymywania gestorów onychże ewikcyi zostają; przeto uchylone dla tych, od których byż utrzymywane powinny, nie mogły.

Daley gdyby nawet przyczyny, że nie skłaniały Sądu do zachowania przy Dziedziectwie Dobr quæstionis Xięcia Bazylego dla tego, że szacunku Dobr nie zapłacił, tedy wszelako, ruynować Tranzakcyi z tey miary nie godziło się, ale Kondescensją w porządku ustanowienia Dobr szacunku, iaki de tempore resignationis byż mógł wyznaczyć, y do zapłacenia tak wynalezionę summy obowiązać należało, nie zaś Tranzakcyę uchylać, które nawet bez wyliczenia szacunku być uchylonemi nie mogły, a wszelako za nakazaniem opłacenia takowego szacunku y Dekret bez motivum do uchYLENIA Tranzakcyi, y same Tranzakcyę bez naruszenia, zostałyby.

Lecz nie na tym Strona kończy swoje powodzenie, albowiem dobra te bez widzenia y uczynienia onych taxi w Summie Zł: 100000. J. W. Podolskiej przyśądzone, a Xięcia na skupie nad Prawo y same nawet fācītum, którym nie zplacać, ale ziemią dzielić się przepisane było uznano.

Także Dobra Menżenin nazywające się, w Wdwtwie Podlaskim, Ziemi Drohickiej leżące co do iedney połowy własnym Oycowskiem groszem z długów Wyrożeńbkiego na nich będących oswobodzone, a w drugiej połowie przez samego wyż wyrażonego Xięcia procedujących Oyca dziedzictwem nabyte y własnemi onegoż pieniędzmi zapłacone, dostały się całe przez decyzją tychże J. W. W. Kommissarzów, drugiej młodzey Siostrze W. Jeymć Pani Wodzińskiej Podkomorzynie Liwskiej, z wielkim pokrzywdzeniem Brata, to iest Xięcia Bazylego, a iawnym Praw dawnych y terażniejszy uchwały Seymowej przestępstwem.

A co do Summ przez Oyca Xięcia Bazylego Kredytorom Wyrożeńbskich opłaconych, zaś przez Sąd Kommissarski tylko w połowie przyznanych.

B. Motivum do tey Kategorii przy Dekrecie z Intercyzy między niegdy W. Wyrożeńbskim, a Xiążęciem Franciszkim zawartey, wzięte, iż cbowiżzał się długi zplacać y kwity in utroque Coniuges nabywać, nie iest tak mocne, iak byż Intercyzy między Xiążęciem Franciszkim, a iego Zięciem sporządzone powinny, ktorými Intercyzami nie wydzielenie Dobr, ale wyposażenie z Dobr przy Prawie warowane było. Jednak Sąd takowe Intercyzy favore Siostr uchylił, a do Intercyzy Xięcia Franciszka

stosując się Summy przez niego Kredytorom Wyrożeńbickich opłacone Złot: 142409. czyniącej y substancyą Oyczytą składającą tylko w połowie przyznał, a drugą za nie mogącą być z Substancyi Macierzystey windygowaną osądził, w czym ubliżył sprawiedliwości, y swemu poprzedzającemu wyrokowi.

Ubliżył sprawiedliwości, bo summa ta, nie w połowie, ale całkowicie przez Xięcia opłacona była; zaczym moderowaną być nie mogła.

Ubliżył y swemu wyrokowi, bo nie zważając, (iako wyżej) na Intercyzy Siostr, one do partycypacyi substancyi przypuścił; z tym równym sposobem, a więcej do prawa, y sprawiedliwości dążącym, nie stosować się do Intercyzy Xięcia, ale do wielości opłaconych długów należało, czego nie uczynił, ale zamiast summy 142409. Zł: 71219. na substancyi Macierzystey długu oyczystego upewnił.

A co do wyprawy Siostróm daney, Zł: 40000. czyniącej, y w tym gravavit sąd Kommissarski Xięcia Bazylego, że summy za te wyprawy należącey komportować do Mafy nie nakazał, lecz pretensyą tę, przyładowani na rzecz Xiążęcia rzeczami, które factis Parentum pozostały się, y które za ledwie kilka Tyśięcy wartywały, bonifikował.

Bonifikować zaś 120000. nie kilka Xiążęciu należało, bo ta wyprawa iako przez Oycę przysposobiona była, tak substancyą Oyczytą składała, z ktorey trzy grosze na Syna, a czwarty na Siostry przypada. Zatem albo za nakazaną komportacją trzy części respektiem czterdzieści tyśięcy, albo za uwolnieniem Siostr od komportacyi sto dwadzieścia tyśięcy Xiążęciu przyznać y przyładzić należało, tego jednak nie uczyniono.

Nadto w kategorii opłaconych posagów, y od nich żadaney prowizyi; Również Xże Bazyli, y w tey kategorii nie jest bez pokrzywdzenia, bo summy 120000. in vim opłaconego posagu wyliczone, chociaż za substancyą Oyczytą przyznane, jednak Siostry, od bonifikowania prowizyi uwolnione, która prowizya mianowicie co do summy przez J. W. Podolską wziętey Zł: 80000. wynoszącej kapitał przenosi, in recompensam tych prowizyi, przyznano wprawdzie Xięciu Bazylemu nic za życia Rodziców z substancyi niepartycypującemu: Zł: 12500. ale to żadney proporcyi nie czyni. Bo gdy kapitał jest substancyą Oyczytą więc i prowizya od niego. Zatem bonifikować Xięciu nie 12500. ale co do summy J. W. Podolskiej 240000. należało;

Item co do reparacyi Dobr przez niegdy Xiążęcia Franciszka czynionej za którą tylko 8000. przyznano.

R. Gdyby prawa o wyposażeniu Siostr stanowione, swoią exekucyą w tey sprawie miały, tedy żadna bonifikacya przez Dzieci Dzieciom za reparacyą Oycowską zachodzićby nie powinna, lecz gdy Siostry z Bratem do równego działu substancyi macierzystey

przypuszczone, przeto każdą expens Oyca, na meliorament tey to substancyi Macierzystey łożony, przyznać należało, bo Ociec w samey rzeczy expensował, bo dobra użytecznieyszymi (z krzywdą majątku swego, który w gotowiźnie zostałaby gdyby expensowany na substancją macierzystą nie był) uczynił.

A co do substancyi macierzystey.

Jest pokrzywdzony Xiążę nie tylko w ustanowieniu Massy, ale nawet w aplikacyi oneyże, albowiem ustanowienie arbitralne, aplikacya zaś niezwyčajna, gdyż Schedy nie od stron ułożone, ale przez Sąd z krzywdą Xięcia determinowane, to jest: Dobra Hufzlew prowentu, rocznego 9000. Złotych szczególnie czyniące, za Zło: 250000. otaxowane y w takowey taxie Xięciu oddane, inne zaś Schedy które Siostrom dostały się, nie tylko że preaggrawaty w taxie nie mają, ale nawet nad taxę więcej wartującemi są.

Tak zatym interes niniejszy przełożywszy, y onego objaśnienie do praw narodowych o wyposażenie Siostr postanowionych żadną ustawą poślednieyszą nieodmienionych owszem uroczyście od początku nadania Krolestwu temu prawa pisanego dotąd zachowywanych uczyniwłszy, spodziewaia się nie wątpliwie iż pierwszy w Osobie tego przykład od mocy Prawodawczey za legalny przyjęty nie będzie, ale raczey za poprzedzonym fancitum Reguły objaśnieniem, a samego Dekretu nawet ieszcze y nad fancitum (iako wyżej deductum było) zapadłego, uchyle niem, Forum sprawie tey końcem, Interesu całego załatwienia oraz Manifestow nieodwrotnie względem tego poczynionych rozważenia, wyznaczone zostanie, o co naypokorniey doprasza się.

Wohlfrey chee maytruntore (Zam m. 1212)
Z. ser. holston re. Koforn hach = dalehuy
nie edale nueli -
Samney y. t. w. 1212 n. 1212 d. 1212
Wohlfrey chee maytruntore (Zam m. 1212)

m

1790. Jan. 1. *San. de la. Kypic. vlna. vengorvieg. Gied. vln.*

25.000 —

Biblioteka Jagiellońska

stdr0023234

